

Perustelumuistio kirkkohallituksen päätökseen diakonian viran haltijalta sekä diakoniatyötä pääasiallisena tehtävänään tekevältä viranhaltijalta vaadittavasta tutkinnosta

Yleisperustelut

1. Johdanto

Kirkkolaki (652/2023), kirkkojärjestys (657/2023) ja laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta (653/2023) hyväksyttiin eduskunnan täysistunnossa 14.4.2023, ja ne tulevat voimaan 1.7.2023 alkaen. Tällöin kumoutuvat voimassa oleva kirkkolaki (1054/1993) sekä kirkkohallituksen niiden perusteella kirkon eri hengellisen työn virkoihin, myös diakonian virkaan, tekemät päätökset virkaan vaadittavasta tutkinnosta. Kirkkohallituksen 22. syyskuuta 2020 tekemä päätös diakonian viran haltijalta sekä diakoniatyötä pääasiallisena tehtävänään tekevältä viranhaltijalta vaadittavasta tutkinnosta (KS nro 141) uudistetaan tällä päätöksellä siten, että sitä voidaan soveltaa uuden kirkkolain tullessa voimaan.

2. Nykytila ja sen arviointi

Yhteiskunnan koulutusjärjestelmä tuottaa seurakuntien ja seurakuntayhtymien hengellisissä viroissa ja tehtävissä tarvittavan osaamisen. Diakonian viran haltijan kelpoisuuteen vaadittavat opinnot kuuluvat tällä hetkellä sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon, sairaanhoitaja (AMK) tai sosionomi (AMK). Tarkempia määräyksiä ammattikorkeakoulututkinnoista, tutkintonimikkeistä, opintojen rakenteesta ja laajuudesta annetaan Valtioneuvoston asetuksessa ammattikorkeakouluista (/1129/2014).

Sairaanhoitajan ja sosionomin ammatin perusteella diakonian viranhaltija voi toimia tehtävissä, joissa edellytetään laillistettua ammattihenkilöä, mikäli hän on hakenut sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (Valvira) tähän oikeuden. (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28.6.1994/559 ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015, 8 §). Sairaanhoitajalta edellytetään, että tutkinto sisältää myös direktiivin 2005/36/EY osaamisvaatimukset.

Diakonian viranhaltijalta edellytetään edellä esitetyn osaamisen lisäksi teologista, kirkon ja seurakunnan työhön sekä viran alaan liittyvää osaamista, jonka sisältö on määritelty kirkkohallituksen sekä aiemmin piispainkokouksen kelpoisuuspäätöksissä. Teologiset, kirkon ja seurakunnan työhön sekä diakoniaan liittyvät 60 tai 90 opintopisteen (op) laajuiset opinnot on integroitu osaksi yllä mainittuja ammattikorkeakoulututkintoja. Nämä opinnot eivät ole laskennallisesti suoraan irrotettavissa ammattikorkeakoulututkinnon kokonaisopintopistemäärästä, koska niihin kuuluu sekä yhteiskunnan että kirkon kelpoisuutta tuottavaa osaamista. Kirkon edellyttämät opinnot ovat siis osittain samoja kuin sosionomin tai sairaanhoitajan ammatin osaamiseen liittyvät opinnot ja osittain erilaisia, erityisesti vain kirkon työn osaamiseen liittyviä opintoja. Integraatioperiaatteen mukaisesti pääväylää eli ensimmäistä tutkintoaan suorittavalla opiskelijalla diakonian viran virkakelpoisuuteen vaadittavat opinnot voidaan edelleen toteuttaa joustavasti ja koulutustaloudellisesti tutkintoon integroituina ilman opintojen turhaa toistoa tai päällekkäisyyttä.

Teologiset, kirkon ja seurakunnan työhön sekä diakoniaan liittyvät opinnot eroavat laajuudeltaan siten, että ne ovat 90 opintopisteen laajuisia diakonin opinnoissa ja 60 opintopisteen laajuisia diakonissan opinnoissa. Diakonissan opintoihin kuuluvat direktiivin 2005/36/EY mukaiset 180 opintopisteen laajuiset yleissairaanhoidajan opinnot, joihin on integroitu diakonian alan ammattiopintoja 15 opintopistettä ja diakoniseen hoitotyöhön liittyvä oppinnytö 15 opintopistettä.

Diakonian virassa vaadittava osaaminen vertautuu kuntien ja muiden palveluntuottajien vastaavissa säännellyissä ammateissa toimivilta edellytettävään osaamiseen. Tästä johtuen seurakunnat ja seurakuntayhtymät ovat olleet uskottavia kumppaneita, kun on tehty ostopalvelu- ja yhteistyösopimuksia esimerkiksi kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa.

Kelpoisuuspäätöksillä on myös osaltaan perusteltu valtion opetusviranomaisille ja ammattikorkeakouluille seurakunnan työtehtävien laadulliset osaamistarpeet sekä määrälliset koulutustarpeet. Tällä hetkellä Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Yrkeshögskolan Novian ammattikorkeakoulujen profiiliin kuuluu kouluttaa diakonian, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia sekä kirkon että yhteiskunnan palvelukseen.

Diakonian virassa olevien nimikkeistö on tällä hetkellä yhtenäinen. Kun viran tehtäviä on ollut tarpeen muuttaa tai jotakin viran osa-aluetta painottaa, niin tällöin viran nimen muuttamisen sijaan on muutettu viran tehtäväkuvauksia. Kirkon työmarkkinalaitoksen tilastotietojen mukaan vuonna 2022 diakonian tehtävissä oli eri tehtävänimikkeellä yhteensä 1303 viranhaltijaa.

Nykyinen päätös (KS nro 141) on todettu toimivaksi. Siihen lisättiin päätöksestä 24.1.2017 (KS nro 124) puuttunut mahdollisuus täydentää aiemmin suoritettua ammattikorkeakoulututkintoa hakeutumatta suorittamaan koko tutkintoa. Aiemmissa piispaikokouksen vuosina 1996, 2005 (KS nro 101) ja 2015 (KS nro 122) tekemissä päätöksissä tämä mahdollisuus mainittiin.

Tarve aiemmin suoritettua tutkinnon täydentämiselle työuran aikana on pääasiassa kahdenlainen: 1) Tarve täydentää sellaista suoritettua sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoa, sosionomi (AMK), johon on kuulunut joko nuorisotyönohjaajan tai varhaiskasvatuksen ohjaajan virkaan kelpoistavat opinnot. 2) Tarve täydentää sellaista sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoa, sairaanhoitaja (AMK) tai sosionomi (AMK), johon ei ole kuulunut diakonian virkaan kelpoistavia opintoja.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli muuttui vuonna 2021 siten, että ammattikorkeakouluille tuli aiempaa taloudellisesti kannattavammaksi rakentaa valmiiksi suunniteltuja opintopolkuja, joissa aiemmin suoritettua tutkintoa täydennetään avoimilla ammattikorkeakouluopinnoilla. Vain siinä tapauksessa, että kelpoisuuden täydentäminen edellyttää kokonaan toisen koulutusalan ammattikorkeakoulututkinnon opintojen suorittamista, niin hakeudutaan uudelleen tutkinto-opiskelijaksi.

Kirkkohallituksen päätöksessä (KS nro 141) laajennettiin vaatimus tutkinnosta ja opinnoista koskemaan paitsi diakonian viran haltijaa myös diakoniatyötä pääasiallisena tehtävänäan tekevältä viranhaltijaa. Tämä laajennus on todettu toimivaksi, koska sillä on varmistettu ammatillinen, yhteiskunnan vastaavissa tehtävissä toimiviin vertautuva, osaaminen myös silloin, kun viran tehtäväkuvaus on laaja-alainen. Esimerkiksi seurakunnan täyttäessä virkaa, jossa viran haltijan

tehtäviin kuuluu 60 % diakoniatyötä, 20 % perhetyötä ja 20 % nuorisotyötä, virkaan edellytetään tutkintopäätöksen mukaista diakonian viran haltijalta vaadittavaa tutkintoa ja opintoja.

3. Päätöksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Päätöksen tavoitteena on turvata edelleen, että (1) yhteiskunnan koulutusjärjestelmä tuottaa seurakuntien ja seurakuntayhtymien hengellisen työn virassa edellytettävän osaamisen osana tiettyjä ammattikorkeakoulututkintoja ja että (2) diakonian viran haltijan osaaminen sisältää sosionomin (AMK) tai sairaanhoitajan (AMK) ammattiin perustuvan rinnasteisen sosiaali- ja terveystieteiden osaamisen.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Kirkkohallitukselle esitetään, että se vahvistaisi diakonian viran haltijan ja diakoniatyötä pääasiallisena tehtävään tekevän viranhaltijan tutkintoa ja opintoja koskevat vaatimukset kirkkohallituksen 22.9.2020 päätöksen nro 141 mukaisesti.

Päätöksen keskeinen muutos on muuttaa nykyisessä päätöksessä olevat Kirkkolakiin tehdyt viittaukset 1.7.2023 voimaantulevan Kirkkolain (652/2023) mukaisiksi.

4. Päätöksen vaikutukset

Lapsivaikutusten arviointi

Päätöksen välittömät ja välilliset vaikutukset lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointiin ovat myönteisiä. Arvio perustuu siihen, että päätöksessä määrättävät diakonian viran haltijan tai diakoniatyötä pääasiallisena tehtävänä tekevän viranhaltijan tutkinnot ja opinnot ovat sisällöllisesti ja menetelmällisesti sellaisia, jotka vastaavat laaja-alaisesti lasten, nuorten ja heidän perheidensä tarpeisiin.

Päätös turvaa seurakunnille ja seurakuntayhtymille samantasoisien ja riittävän yhdenmukaisen diakonian osaamisen lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointia tukevaan ja osallisuutta mahdollistavaan toimintaan. Tutkinnot ja opinnot tuottavat seurakunnalle osaamista sekä ennalta ehkäisevään että korjaavaan perhetyöhön sekä lasten suojeluun liittyviin tehtäviin.

Päätöksen tuottama osaaminen mahdollistaa siten sen, että diakonian viran haltijat voivat toimia viranomaisverkostoissa ja että seurakunnat ja seurakuntayhtymät ovat uskottavia sopimus- ja yhteistyökumppaneita sosiaali- ja terveydenhuollon alalla.

Taloudelliset vaikutukset

Päätöksestä ei aiheudu seurakuntatyönantajille, viranhaltijoille eikä opiskelijoille lisäkustannuksia.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Päätös on edelleen yhteiskunnan koulutuspoliittisten linjausten mukainen, koska se mahdollistaa tehtävissä vaadittavan osaamisen hankkimisen osana ammattikorkeakoulututkintoa. Se on myös Kirkkohallituksen jatkuvan oppimisen tavoitteiden mukainen, koska se mahdollistaa tiettyjen tutkintojen täydentämisen joustavasti työuran aikana diakonian viran kelpoisuuden saavuttamiseksi.

Säänneltyjen ammattien edellyttämä suhteellisuusarviointi

Päätöksessä on otettu huomioon valtioneuvoston antama (20.5.2020) asetus ammatteja koskevan sääntelyn hyväksymistä edeltävästä suhteellisuusarvioinnista (376/2020). Sen mukaan sääntelyä valmisteltaessa on sääntelyn valmistelusta vastaavan viranomaisen tehtävä oikeasuhteisuuden arviointi asetuksessa säädetyn mukaisesti. Asetuksen mukaan sääntely on perusteltava yleisen edun mukaisiin tavoitteisiin liittyvillä syillä ja säädösten on oltava oikeasuhteisia. Asetuksen 3 – 5 §:ien mukaisen arvioinnin perusteella nyt käsiteltävien virkojen sääntely pohjautuu seuraaviin seikkoihin.

Kirkkohallitus on toimivaltainen viranomainen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hengellisen työn säänneltyjen ammattien ammattipätevyuden tunnustamisessa. Kirkon virkoja koskevien määräysten tarkoituksena on turvata kyseisen viran itsenäiseen hoitamiseen tarvittava ammatillinen, teologinen sekä sosiaali- ja terveystieteiden osaaminen. Tavoitteena on turvata sekä kunkin ammatin yhteiskunnallinen osaaminen että riittävä teologinen ja kirkon työn ammatillinen osaaminen. Kuvatun kaltainen osaaminen on välttämätöntä, sillä kirkon työn hengellinen luonne edellyttää kirkon toiminnan tuntemusta sekä teologista että hengellistä osaamista. Hengellisessä työssä kohdataan ihmisiä hyvin herkissä tilanteissa, jolloin vahva ammatillinen osaaminen on välttämätöntä myös asiakasturvallisuuden vuoksi erityisesti haavoittuvassa elämäntilanteessa ja asemassa olevien sekä alaikäisten kanssa toimittaessa.

Valtioneuvoston asetus edellyttää myös säädösten oikeasuhteisuutta. Päätös täyttää valtioneuvoston asettamat edellytykset.

5. Asian valmistelu

Valmistelu on tehty Kirkon tutkimus ja koulutus -yksikössä. Päätös ei sisällä sisällöllisiä muutosehdotuksia.

Säännöskohtaiset perustelut

Kirkkohallituksen päätös diakonian viran haltijalta tai diakoniatyötä pääasiallisena tehtävänään tekevältä viranhaltijalta vaadittavasta tutkinnosta

1 § Päätöksen tarkoitus

Säädöksessä kuvataan, mitä osaamista diakonian viran itsenäinen hoitaminen edellyttää. Siihen tarvitaan riittävää diakonista, teologista sekä sosiaali- ja terveystalosan osaamista. Päätöksellä voidaan varmistaa, että kelpoisuuden tuottavat tutkinnot sisältävät sen.

Pykälän sisältö vastaa 22.9.2020 kirkkohallituksen antaman päätöksen (KS nro 141) 1 §:n sisältöä.

2 § Vaadittava tutkinto

Pykälässä määrätään tutkinnot, jotka antavat kelpoisuuden seurakuntien ja seurakuntayhtymien diakonian virkaan tai joita edellytetään viran haltijalta, jonka pääasiallisena tehtävänä on diakoniatyö. Näitä ovat 1) vähintään 240 opintopisteen laajuinen sosiaali- ja terveystalosan ammattikorkeakoulututkinto, sairaanhoitaja (AMK) ja 2) vähintään 210 opintopisteen laajuinen sosiaali- ja terveystalosan ammattikorkeakoulututkinto, sosionomi (AMK).

Kun seurakunta/seurakuntayhtymä arvioi tarvitsevänsä viranhaltijaa, se harkitsee viran täyttämismenettelyyn ryhtyessään, tehdäänkö virassa pääasiallisesti diakoniatyötä. Arvioinnissa voidaan käyttää materiaalina diakonin ja diakonissan (diakonian viran haltijan) ydinosaamiskuvausta, jossa kuvataan diakonian viran tehtäviin liittyvät osaamisalueet ja ydinosaaminen.

Jos virkaan kuuluu pääasiallisesti diakoniatyötä ja perheiden kanssa tehtävää ennaltaehkäisevää sekä korjaavaa ja kuntouttavaa perhetyötä, virkaan valittavalta edellytetään tämän päätöksen mukaista tutkintoa.

Pykälässä määrätään tutkintoon sisällytettävistä teologisista ja kirkon ja seurakunnan työhön sekä diakoniaan liittyvistä opinnoista. Näiden opintojen yhteismäärän tulee olla vähintään 1-kohdassa 60 tai 2-kohdassa 90 opintopistettä, jotta tutkinto antaa kelpoisuuden seurakunnan ja seurakuntayhtymän diakonian virkaan.

Pykälän 1-kohdan mukaisen tutkinnon tulee sisältää vähintään 60 opintopistettä teologisia, kirkon ja seurakunnan työhön sekä diakoniaan liittyviä opintoja, jotka jakautuvat kolmeen sisältöalueeseen, joista kahdessa korostuu diakonian alan osaaminen. Opinnot ovat:

- a) Raamattuun, kristinuskoon ja kirkon hengelliseen elämään liittyviä teologisia opintoja vähintään 20 opintopistettä;
- b) Diakonian alan ammattiopintoja vähintään 25 opintopistettä;
- c) Diakonisen hoitotyön päätoiminen harjoittelu vähintään 15 opintopistettä, josta vähintään 12 opintopistettä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä;

Pykälän 2-kohdan mukaisen tutkinnon tulee sisältää vähintään 90 opintopistettä teologisia, kirkon ja seurakunnan työhön sekä diakoniaan liittyviä opintoja, jotka jakautuvat neljään sisältöalueeseen, joista kolmessa korostuu diakonian alan osaaminen. Opinnot ovat:

- a) Raamattuun, kristinuskoon ja kirkon hengelliseen elämään liittyviä teologisia opintoja vähintään 20 opintopistettä;
- b) diakonian alan ammattiopintoja vähintään 40 opintopistettä;

- c) diakonian alan päätoiminen harjoittelu vähintään 15 opintopistettä, josta vähintään 12 opintopistettä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä;
- d) diakonian alan opinnäytetyö vähintään 15 opintopistettä.

Määrättävät tutkinnot ja opinnot vastaavat 22.9.2020 kirkkohallituksen antaman päätöksen (KS nro 141) 2 §:ssä määrättyjä tutkintoja ja opintoja. Pykälän mukaisia opintoja järjestävät Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Yrkeshögskolan Novia.

3 § Tutkinnon täydentäminen

Pykälässä määritellään tarkemmin, millä opinnoilla sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon, sairaanhoitaja (AMK) tai sosionomi (AMK) suorittanut voi täydentää tutkintoaan niin, että se täyttää kirkkohallituksen päätöksen diakonian viran haltijalta ja diakoniatyötä pääasiallisena tehtävänänsä tekevältä viranhaltijalta vaadittavasta tutkinnosta.

Pykälän 1 momentissa määrätään nuorisotyönohjaajan tai varhaiskasvatuksen ohjaajan viran haltijan kelpoisuuden sisältävän tutkinnon täydentämisestä niin, että se tuottaa myös diakonian viran kelpoisuuden.

Pykälässä tarkoitettu tutkinto on sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto (sosionomi AMK), joka sisältää nuorisotyönohjaajan viran haltijalta vaadittavat opinnot (90 op) tai varhaiskasvatuksen ohjaajan viranhaltijalta vaadittavat opinnot (90 op). Tutkintoa ja opintoja tulee täydentää päätöksen 2 §:n 2-kohdan b-d -kohtien mukaisilla opinnoilla.

Pykälän 2 momentissa määrätään, että sellaista sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoa, sosionomi (AMK) tai sairaanhoitaja (AMK), joka ei sisällä 2 §:ssä mainittuja vähintään 60/90 opintopisteen laajuisia opintoja, tulee täydentää vastaavilla opinnoilla.

Koska pykälän mukaiset opinnot sisältyvät lähtökohtaisesti vain Diakonia-ammattikorkeakoulussa suoritettuun sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon, sosionomi (AMK) ja sairaanhoitaja (AMK) tai Yrkeshögskolan Noviassa suoritettuun sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon, sosionomi (AMK), nämä ammattikorkeakoulut myös toteuttavat pykälässä mainitut täydentävät opinnot esimerkiksi avoimen ammattikorkeakoulun opintoina.

Pykälän määräykset vastaavat 22.9.2020 kirkkohallituksen antaman päätöksen (KS nro 141) 3 §:ssä annettuja määräyksiä.

4 § Todistus tutkinnosta tai opintojen suorittamisesta

Pykälässä määrätään siitä, että 2 §:ssä vaadittavan tutkinnon ja opintojen suorittaminen osoitetaan ammattikorkeakoulun antamalla todistuksella.

Ammattikorkeakoulu vastaa siitä, millaisia tutkintotodistuksia tai muita todistuksia se antaa. Tarkoituksenmukaista on, että todistusten antamisessa jatketaan nykyistä käytäntöä, jossa tutkintotodistukseen merkitään, että tutkinto antaa kelpoisuuden kirkkohallituksen päätöksen *pvm* (kirkon säädöskokoelma nro xxx) mukaiseen diakonian virkaan.

Kun aiempaa tutkintoa on täydennetty 3 §:n mukaisesti, ammattikorkeakoulu antaa opintorekisteriotteen lisäksi todistuksen. Siinä mainitaan, että henkilö on suorittanut opinnot, jotka vastaavat kirkkohallituksen *pvm* päätöksen (Kirkon säädöskokoelma nro xxx) 2 §:n mukaisia opintoja, jotka kelpoistavat diakonian virkaan.

5 § Ulkomailla suoritettujen tutkintojen ja opintojen tunnustaminen

Ulkomailla suoritettujen tutkintojen ja opintojen osalta noudatetaan evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain (653/2023) 11 §:n määräyksiä siten, että ulkomaisten tutkintojen tunnustamisessa ja tutkinnon tuottamassa kelpoisuudessa näitä tutkintoja verrataan edellä tässä päätöksessä määriteltyihin opintoihin.

Kirkkohallituksen päätös tarkentaa Opetushallituksen antamaa tutkinnon tunnustamispäätöstä siltä osin, tuottaako ko. tutkinnon tunnustaminen kelpoisuuden myös seurakuntien ja seurakuntayhtymien virkoihin. Esimerkiksi ulkomaisten tutkintojen tunnustaminen sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnoksi, sosionomi (AMK) tai sairaanhoitaja (AMK) tuottaa kelpoisuuden seurakuntien ja seurakuntayhtymien virkoihin vain, jos tutkinto on suoritettu asianomaiselta alalta ja sisältää lisäksi edellä tässä päätöksessä määritellyt teologiset ja kirkon ja seurakunnan työhön sekä kyseessä olevan viran alaan kuuluvat opinnot.

6 § Voimaantulo

Tämän päätöksen on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2023.

Päätöksen myötä kumoutuu kirkkohallituksen 22. päivänä syyskuuta 2020 antamaan päätökseen sisältyvä vaatimus diakonian viran haltijalta ja diakoniatyötä pääasiallisena tehtävänäan tekevältä viranhaltijalta vaadittavasta tutkinnosta (Kirkon säädöskokoelma nro 141).

Päätöstä sovelletaan viran täyttämismenettelyyn, joka aloitetaan tämän päätöksen voimaantulon jälkeen. Tämän päätöksen voimaan tullessa vireillä olevaan viran täyttämismenettelyyn sovelletaan tämän päätöksen voimaan tullessa voimassa ollutta päätöstä.

Kirkkohallituksen tai piispainkokouksen aikaisempien päätösten mukaisen tutkinnon tai koulutuksen suorittanut henkilö säilyttää kelpoisuutensa tässä päätöksessä mainittuun vastaavaan virkaan.